

Maleren i L.A. Rings skygge

Gedigent bogværk om H.A. Brendekilde er et grundigt portræt af en kunstners kamp, der resulterer i succes. Men succes er ikke en entydig størrelse – og den har sin pris

bog

TORBEN WEIRUP

kultur@k.dk

I modsætning til kunstneren L.A. Ring har maleren H.A. Brendekilde (1857-1942) ikke opnået nogen strålende hædersplads i den officielle kunsthistorie-skrivning.

Ej heller er Brendekilde – som L.A. Ring (1854-1933) – i nyere tid blevet genstand for beåndede analyser af litteraturer som Henrik Wivel. Beåndet er selvfølgelig et plusord.

Tværtimod er Brendekildes religiøse kompositioner noget nedvurderet. Ved senere udstillinger – og nu er vi i midten af 1990'erne – er hans skildringer af livet på landet blevet anset for temmelig sød-ladne – ligefrem Morten Korch-agtige – og egentlig er det vel mest hans indig-nerede, socialrealistiske skildringer, der er blevet hans eftermæle. Mange kender i hvert fald det ikoniske maleri fra 1889, "Udslidt", der i mange år var en attraktion på Fyns Kunstmuseum. Indtil der blev vendt op og ned på præsentationen af kunst i Odense.

En stor mark dominerer "Udslidt", i hvis forgrund en ældre daglejer er segnet på grund af det hårde slid. Som var det en *pietà*, holder hustruen sin afdøde mand i sine arme, mens hun skriger sin sorg, fortvivlelse og vrede ud over det golve landskab. Himlen synes helt tom.

Hvis dette og andre af Brendekildes so-cialrealistiske skildringer kan lede tan-ken hen på Henrik Pontoppidans novel-ler om provisorietiden i slutningen af 1800-tallet, er det ikke noget tilfælde. De var venner, delte politiske synspunkter og nærrede en dyb sympati for samfun-dets svageste.

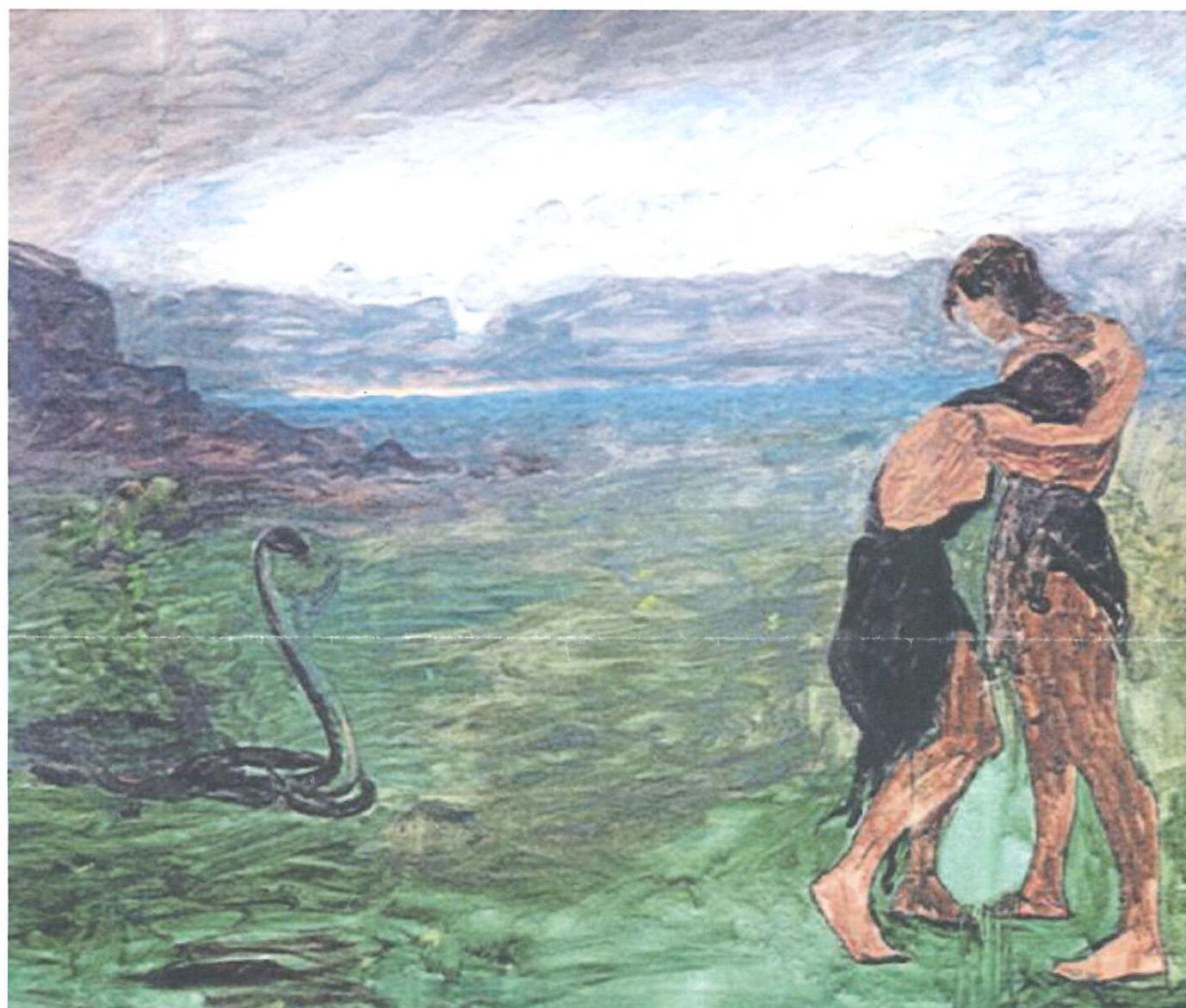
Til Brendekildes bedrifter kunne man nu også lægge en række af hans monu-mentalt anlagte, poetiske og indsmigren-de landskabsmalerier med ingen eller få personer, hvor han i udsnit åbner et over-dådigt panorama af dansk naturskøn-hed.

Ikke kun eftertidens dom over Brendekilde har været hård. Ring er for eksem-pel repræsenteret med fem gange så mange værker på landets kunstmuseer som Brendekilde – omend man måske kan trøste sig med en bemærkning, Anne Christiansen i sin bog citerer kritikeren Sophus Michaëlis for: "Private købere forstod sig ofte bedre på kunst, end man gjorde på de offentlige samlinger."

Allerede samtidens vurdering var barsk. Nekrologerne var spidse anmeld-elser af livsværket. Brendekilde havde opnået både høje auktionspriser og lige-frem folkeyndest, hvilket altid i sig selv er mistænkeligt. Af en eller anden grund.

Især hans sene billeder var svage og letbenede, hed det. Modsat Ring var han ikke åben over for nye kunstneriske strømninger og slet ikke på sine gamle dage, da han karakteriserede 1930'ernes kunst som "humbug". Han var ganske enkelt udslidt.

Men nu har H.A. Brendekilde fået sin monumentale bog skrevet af kunsthisto-rikeren Anne Christiansen, der selv fik vakt sin nysgerrighed i forhold til Bren-dekilde ved mødet med netop "Udslidt"

for mere end et kvart århundrede siden og senere havde det held at støde på kil-demateriale, der lå uden for de vanlige arkiver.

Anne Christiansen begynder sin fortæl-ling med barndommen og går detaljeret til værks; måske for netop at tegne et bil-lede af en tid og et miljø, hvor der skulle noget ganske særligt til, hvis et menne-ske skulle bryde den sociale arv.

Som dreng skar Brendekilde ikke skibe, men figurer forestillende dyr. Ikke blot de kreaturer, der er fast inventar i dansk landbrug, men også så eksotiske skab-ninger som en kamel. Snittet i affaldstræ i farfaderens værksted efter ikke andet end erindringer om nogle billeder, Bren-dekilde som ganske lille havde set i et boghandelvindue i Odense.

Brendekilde mødte faktisk en vis for-ståelse hos sit fædrene ophav og fik lov til at gå på snitteskole – det hed det – i Odense. Det fritog ham ikke for mange år som tjenestedreng, men alligevel – og her springer vi et stykke frem i den detal-jerede fortælling til Brendekildes bestan-dige kamp for at male og markedsføre sig selv, sælge og sikre sig alle hånde løse opgaver for både at overleve som maler og forsørge en voksende familie af børn og to hustruer. En til hver side.

Ud over hans hustru og den tjenestepi-ge, der avancerede fra model til hans søns mor, er der andre mennesker, der

får afgørende betydning for Brendekilde og hans skæbne som maler.

Der er de mæcener, velgørere og kun-der, der hjælper ham gennem vanskelige tider og svingende indtægter. Og der er L.A. Ring, som blev ven og en tid bofælle og i sagens natur både konkurrent og kol-lega – konkollega, som det undertiden kaldes – i de unge år, hvor de var så fatti-ge, at de egenhændigt kunne have grundlagt den traditionelle forestilling om, at unge kunstnere sulter på deres kvistkammer. Og at det da vistnok er be-fordrende for talentets udvikling.

Det er heromkring – 1881 – de begge ta-ger navn efter deres respektive fødebyer i et forsøg på at blive lagt mærke til og ikke forvekslet med hinanden.

Herefter glider Ring i baggrunden i for-tællingen, der grundigt gennemgår Bren-dekildes rejser og udstillinger, salg og succeser og den evige hårde kamp for ikke at blive smidt ud af hamsterhullet.

En af måderne at undgå at blive skub-bet ud af karrierens cirkusmanege på er at tage bestik af forholdene og tilpasse sig markedet. Det er vel dét, Brendekilde gør i sine sene år. Hvor han tidligere havde orienteret sig hos de franske realister, lagde han i begyndelsen af 1900-tallet "ambitionerne om fortsat at gøre sig gæl-dende blandt avantgarden på hylden. Han lod sig ikke længere inspirere af de skiftende internationale strømninger og dertil hørende motivvalg." I stedet fort-

satte han med sine anekdotiske genrebil-lede af livet på landet. Det indbragte ham tilnavnet "stokrose maler". I be-gyndelsen var det venligt ment. Senere knap så meget.

Trods fremstillingens høje detaljerings-grad og den hyppige brug af for eksempel citater fra Brendekildes korrespondance er bogen om kunstneren i L.A. Rings skygge let at læse. Den er skrevet i et fint og funktionelt dansk.

Fortællingen om Brendekilde rokker ikke ved opfattelsen af, at hans motivver-den og hans kompositioner gennemgå-ende er lettere end L.A. Rings. Brendekil-de holder af den anekdotiske fortælling, mens Rings verden er dyb. Bogen gør ikke Brendekildes værk større, end det kan bære. Men ikke mindst i analyserne af enkelte billeder mærker man forfatterens blik for hans vittelige kvaliteter. H.A. Brendekilde har fået sit monument.

▲ **H.A. Brendekildes religiøse kompositioner har ikke opnået nogen hædersplads i kunsthistorien. Her er det et udsnit af "Uddrivelsen af Paradis" fra slutningen af 1930'erne.**
– Foto: JP-Foto, Maribo.

Anne Christiansen: Brendekilde – Liv og værk. 424 sider. 400 kroner. Gads Forlag.